

© Editura EIKON

București, Str. Smochinului nr. 8, sector 1,
cod poștal 031310, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național
al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCIS)

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României

ISBN: 978-606-711-8387-7

Tehnoredactor: Mihăiță Stroe

Editor: Valentin Ajder

Marina Anca

FLUTURELE ÎN SAFARI ÎNTRE FRANȚA ȘI NIGERIA

Călătorii între alb și negru

Mărturie istorică

Prefață de Ada Solomon

Tradusă din limba franceză de autor

E I K O N

București, 2018

Cuprins

PREFAȚĂ de Ada Solomon	5
------------------------	---

PARTEA I: BONJOUR PARIS

CAPITOLUL I – LUVRU	11
<i>De la Gara de Nord la gare du Nord</i>	11
<i>Începem o nouă viață</i>	25
<i>Prima plimbare</i>	30
CAPITOLUL II — INTRE DOUĂ LUMI	39
<i>Introspecție cu bule</i>	39
<i>Un șoc ascunde altul</i>	60
<i>La Luvru</i>	77

PARTEA A II-A: Ț KÁÀÁRỌ LAGOS

CAPITOLUL I – ÎNCEPE ȘCOALA	107
<i>Ce înseamnă Africa?</i>	107
<i>Instalarea</i>	120
<i>Amprenteale Africii</i>	131
CAPITOLUL II – CHAPMAN ON THE ROCKS	142
<i>Plimbări go-slow</i>	142
<i>Întrunire de șopârle la nivel înalt</i>	155
<i>Cincisprezece lumânări</i>	167

PARTEA A III-A: HELLO AGAIN

CAPITOLUL I – O RUTINĂ AGREABILĂ	181
<i>Tot ce sclipește...</i>	181
<i>Serile fermecătoare</i>	195

<i>Vacanță de Crăciun extralargă</i>	203
CAPITOLUL II - PAȘTE VESTIC	221
<i>Harmattanul</i>	221
<i>Surpriza nu era în oul de Paști</i>	230
<i>Când un safari ascunde un altul</i>	240
EPILOG: ÎN FINE, PLECAREA	259

Capitolul I – Luvru

De la Gara de Nord la *gare du Nord*

„*Pass*”! Uite ce ciudat cuvânt în gura unui bebeluș de un an și un pic. Și ce ziceți despre faptul că acesta era *primul* lui cuvânt? „*Imposibil*?” Ei bine, în familia noastră, *imposibilul* nu a fost niciodată binevenit. Acest termen este proscris până și de subconștientul nostru. Nouă ne place să ne jucăm. Aproape în fiecare seară, părinții noștri joacă bridge, iar noi îi privim de pe canapeaua în care suntem instalate. După ce se împart cărțile, sunetul „*Pass*”, (adică „*lasă să treacă rândul meu*”), se aude abundant. Dacă primul jucător nu poate oferi un contract, cum ar fi la tarot¹, el cedează rândul jucătorului următor zicând „*Pass*”. Următorul propune un contract sau lasă să treacă la rândul lui, iar procedeeul continuă până când trei jucători la rând lasă jocul să «treacă» cu un „*Pass*”!

Ca și în viață... adevăratul joc începe doar după ce lași să treacă multe.

Înainte de a mă naște, Moana era singură. În loc să spună *mama*, cred că sora mea a ales acest termen pentru debutul ei în societate pentru a le atrage atenția. Dar ea a inaugurat atunci seria de anecdote pe care părinții noștri le repetau la nesfârșit între două partide, neputând să se exprime deschis în țara dictatorului. Restul timpului, privirile celor patru

¹ Tarot este un joc francez foarte popular.

jucători rămâneau fixate pe cărțile care zburau încontinuu peste fetru verde care acoperea masa familiei noastre.

Precum și dumneavoastră la acest stadiu al lecturii, la vremea aceea, nici sora mea nici eu nu știam în ce sistem politic trăiam. Eram mici și adulții care veneau la noi erau veseli. Îi ascultam fascinate, încercând să ghicim cine va spune „Pass”. De pe canapea, viața era doar un joc iar nonșalanța adulților ne plăcea. Tonul liniștit cu care jucătorii pronunțau cuvântul magic, „Pass”, ne legăna. Spre miezul nopții, când tăcerea se așternea în apartamentul nostru de trei camere în buricul Bucureștiului, Moana și cu mine dormeam duse, fără să bănuim cruzimea dictaturii.

Pe măsură ce am crescut, am început să înțelegem. Discuțiile inocente și anecdotele au devenit și felul nostru de a ne exprima. Vorbele nesemnificative ne umplueau în mod agreabil atât urechile cât și gândurile. Inconștientul ne ordona să ignorăm, în tăcere, încercările de îndoctrinare politică impuse de educația școlară. Și cum ajungeam acasă, ne aruncam *învățămîntul patriotic* în abisul uitării, mai repede ca rufele murdare în coș.

Părinții noștri nu ne întrebau ce se întâmplă la școală și tăcerea lor întărea procesul de respingere a doctrinei comuniste pe care eram aprig îndrumate să ne-o însușim și să o admitem. În fiecare zi mai mult, mereu mai mult.

Da, tăcerea este de aur. Tăcând, eram în măsură să suportăm directivele Partidului Comunist fără să clipim, fără să credem și fără să comentăm. Chiar și cu cei mai apropiați prieteni. Chiar și între noi. Moana și cu mine nu am vorbit niciodată despre ce simțeam la școală. Era preferabil să ne jucăm. La ora de culcare, inventam povești cu personaje, pe care le interpretam, ca la teatru. Perorația noastră se întrerupea doar când ni se închideau pleoapele și se relua cu spor

seara următoare. Eu eram întotdeauna prințesa iar Moana interpreta celelalte roluri, inclusiv prințul. Să nu credeți însă că o forțam cumva. Sora mea, care era exact cu un an și jumătate mai mare ca mine, decisese singură regulile jocului, să facă pe interesanta... până când a învățat să citească. După aceea, ea a preferat să se joace mai degrabă cu cuvintele din cărțile ei decât cu mine.

Când Moana începea să-și bage nasul în cărțile ei, eu și cu păpușa mea coboram să ne jucăm cu copii din cartier Doar când se înuneca, trebuia să urc sus, cuminte. Mama mea, ca și celelalte mame, impunea asta, ca și cum am fi fost în stare de asediu, ca și cum copii nu ar ști să se joace și noaptea. Nu m-am supărat însă niciodată căci după cină, în lipsa bridgiștilor, ea o lăsa pe Moana să mă distreze spunându-mi aventurile pe care tocmai le citise. Aveam senzația că eram două ființe complementare. Surorii mele îi plăcea să citească și mie îmi plăcea să vorbesc. Eu eram exuberantă, ea era calmă. Eu aveam un păr lung și lin, o culoare blond cenușiu, o față palidă, ovală, ochi verzi-aurii, cu gene lungi și niște buze subțiri, care ascundeau puțin dinții mei strâmbi. Dinții surorii mele erau perfect aliniați. Buzele ei erau mai cărnoase, ochii de un maro foarte blând, iar părul scurt, negru și creț, îi puneau în valoare obrajii rotunzi și rozalii.

Așa este. Sora mea avea un cap de păpușă, în plus și bine umplut. Eram uluită de capacitatea ei de memorare, uluită de poveștile ei și mă lăsam cu atât mai ușor captivată de cemi spunea căci pe cât creșteam mai mari, pe atât mai puțin voiam să mă confrunt cu realitatea. La școală, gândurile noastre erau spionate, pisate, voința noastră era zdrobită de realitatea dictaturii. Ne era imposibil să știm care din colegi era copilul unui spion al *Securității* și care nu. Supravegherea permanentă era cunoscută de toți, însă *supraveghetorul* nu.

Știam că membrii *Securității* se infiltrau atât de subtil încât toată lumea trebuia să suspecteze pe toată lumea. În consecință, trăiam fericiți în realitatea noastră comunistă: zidurile aveau urechi.

De-a lungul anilor, zidurile s-au subțiat. Dictatura s-a înțărît. Granițele României s-au închis, iar oamenii autorizați să călătorească peste hotare, erau selecționați cu extrem de mare atenție.

În 1981, viața era dificilă din toate punctele de vedere. Activitățile noastre școlare erau urâte din cauza naturii lor politice, viața cotidiană a adulților înnegrită de *Securitate* și corpurile tuturor slăbite datorită lipsei de hrană, de apă și de energie electrică, sau gaze, pentru căldură. Desigur, nu ne plângeam. Oricine putea fi arestat oricând, sub orice pretext. Și fără pretext, de fapt.

De aceea, când am aflat, la sfârșitul verii anului 1982, că tata ne-a părăsit pentru a cere azil politic în Franța, am tăcut.

Luând această decizie, părinții noștri au mizat absolut tot. Odată fugit, sau, mai bine spus, odată depășită data de întoarcere prevăzută pe bilet², căci tata a plecat la Paris cu avionul, cu o viză legală, el nu mai avea cale de întoarcere în caz de refuz de către OFPRA³. Ar fi fost băgat în închisoare, fie pentru trădare, fie pentru alt motiv. Nimeni nu ar fi putut verifica. Doar *justiția* Partidului avea drept de vot.

Așadar, sperând că Franța va acorda șefului familiei noastre azilul politic, mama și-a sărutat soțul la aeroport – repede, să nu trezească vreo bănuială – și l-a lăsat să plece în lumea liberă.

² Biletul dus-întors era obligatoriu.

³ Oficiul francez pentru protecția refugiaților și apatrizilor. În cazul recunoașterii azilului, statul român era obligat să ne acorde permisia de a părăsi România pentru a-l regăsi pe tata, dar la un termen... nedeterminat.

Am înghițit sancțiunile și am așteptat. Strictețea regimului s-a înrăit. Alimentele, apa, electricitatea și benzina au început să fie distribuite cu picătura, pe cartelă. Occidentul era un vis pe care îl urmăream cu toți febril, ca un copil care privește o cameră întunecată prin gaura de cheii.

Dar iată că, pe 21 iunie 1983, am luat trenul spre Paris și am intrat, în sfârșit, în camera mea cea misterioasă, orașul Lumină.

*

Iertați-mă. În graba de a descoperi Parisul, am omis să acord importanța pe care o merită gării de Paris-Nord, un superb monument istoric și de arhitectură. Recunosc că nu m-am oprit să admir nici frumusețea ei, nici suprafața ei extraordinară, cu toate că este cea de-a doua cea mai mare stație din lume, după stația japoneză Shinjuku. Dar vă dați seama că în momentul în care am văzut-o prima oară, atenția mea era concentrată pe revederea tatei.

Când am coborât din tren, ochii lui verde-căprui străluceau de fericire. Părul lui negru era ca întotdeauna tăiat scurt ca urechile să fie degajate. Fața lui lungă, puțin marcată de riduri, căci nu avea decât patruzeci și trei de ani, părea luminoasă și odihnită. Bine proporționat, nici prea înalt, nici prea scund, aerul lui misterios era subliniat de pielea tuciurie și sprâncenele tufioase. Era ras proaspăt ca să ne primească frumos și am simțit mirosul after-shave-ului, în ciuda sărutului pe frunte ultra-rapid.

Ce revedere dezamăgitoare după un an de despărțire, pentru copilul ce eram atunci! În plus, cuvintele rostite la coborârea noastră din tren au fost banale. Tata nu știa să-și exprime sentimentele. Ne-a întrebat, pur și simplu, dacă am făcut o călătorie plăcută.

Fiecare dintre noi dorea să-i povestească cele mai recente

isprăvi personale, ca și cum nu ne-am fi văzut de o săptămână, dar desigur, mama a fost prima căreia tata i-a acordat atenția. Resemnate sau respectuoase, sau poate chiar și ambele, Moana și cu mine ne-am lăsat părinții să ne depășească pentru a vorbi liniștiți. Mama făcea pași mari pentru a urma ritmul mersului impus de tata, pentru că ea măsura doar un metru cincizeci și trei. Corpul ei delicat, în formă de amforă, aproape dansa pe lângă cel al soțului ei. Părul ei, puțin încrețit și tăiat la nivelul gâtului, era vopsit într-un roșcat foarte blând. Culoarea îi lumina agreabil fața ei frumoasă. Un nas drept, buze pline, urechi mici, bine lipite, totul în ea era grațios.

Părinții mei se adorau. Eram emoționată să-i văd din nou mergând așa, unul lângă altul, ținându-se de mână. M-am gândit la faptul că nici una dintre noi nu a moștenit părul mamei sau mai bine zis strălucirea lui. Deh, pe atunci habar nu aveam despre puterea feromonilor pe păr...

Mergeam și priveam cu tandrețe gâturile lor. Cel al mamei era abia mai puțin alb decât rochia ei, în timp ce pielea tatei era, ca întotdeauna, tăbăcită, ca bronzată. Gâturile lor se mișcau constant. Chicoteau, parcă singuri pe lume. I-am lăsat să se îndepărteze... pentru că sora mea m-a tras de mână.

Albastrul închis al blugilor tatei puneau în lumină strălucirea rochiei de mătase a mamei. Un zâmbet mi-a înflorit pe buze amintindu-mi momentul în care o pusese, doar cu un sfert de oră înainte ca trenul să intre în gară, pentru a nu o mototoli. Îi tremurau mâinile în timp ce încerca să elimine niște particule de praf invizibile, probabil inexistente, de pe țesătura strălucitoare a rochiei, strâmtă la talie, ceea ce-i accentua silueta. Degetele ei fine, împodobite doar cu inelul de nuntă și inelul tatălui ei, ținuseră cu greu produsele de machiaj. Cu toate acestea, și-a subliniat perfect forma ovala

a ochilor cu o linie de Kohl negru ca să-și scoată în evidență verdele de smarald al ochilor. Când a coborât din trenul care ne-a adus de la Gara de Nord a Bucureștiului la Gara de Nord a Parisului, mama era și mai frumoasă ca de obicei.

Tata, ca de obicei, nu s-a gândit nici o clipă la cât se pregătise soția lui, cu fervoarea unei mirese, pentru întâlnirea lor. A o vedea, a *ne* vedea, îi era mai mult ca suficient.

Tata mergea de-a lungul peronului, ascultând-o pe mama, dând din cap și legănând-ui înainte și înapoi mâna, pe care i-o ținea ferm. Proceda la fel cu valiza noastră, pe care o ținea în cealaltă mână. Aceasta nu avea aproape nimic în ea. Tata ne ceruse să lăsăm totul în urma noastră.

Ar trebui să fac o paranteză pentru a vă spune că mama a gestionat plecarea noastră fără ca noi să realizăm. Nu ne-am dat seama peste câte obstacole a trecut, spre exemplu pentru vânzarea apartamentului către stat, decât în trenul care ne-a dus la Paris. Mama a păstrat pentru ea această constrângere, ca și celelalte, inclusiv convocările și amenințările *Securității*.

Poliția secretă, care supraveghea aprig românii, încercase să obțină de la ea și de la prietenii ei luni de zile informații despre tata, dar în zadar. Sacrificiile și suferințele sale dăduseră rezultatul sperat. Acum ea mergea alături de soțul ei, alături de ficele ei, într-o țară liberă. Calvarul se afla în spatele ei. „*Pass*”.

*

Începând din dimineața zilei de 23 iunie 1983, trăim la Paris. Parizienii care traversează grăbiți gara de Paris-Nord ne primesc în orașul lor cu o mie de fațete, ne dau poftă de viață. Mulțumesc Paris!

Când am scos nasul afară, imensitatea pieții Napoleon III, diversitatea modelelor și a culorilor autoturismelor, precum și strălucirea lor m-au lăsat fără cuvinte. Nici un parizian nu

v-ar spune același lucru ca mine, desigur. Amintiți-vă însă că vă uitați cu ochii *mei*. Taxiurile pe care le văzusem până atunci erau toate galbene și toate același model, Dacia 1300. În ceea ce privește autoturismele personale, majoritatea erau albe și tare prăfuite. Imposibil să fie curate. De la începutul raționării apei, nimeni nu mai avea cum să iasă afară cu găleata și cu buretele să-și spele mașina.

„*Nu te mai privește*“, mi-a șoptit steaua mea norocoasă. Buzele mele au scăpat un „*Pass*” timid printre dinți în timp ce învârteam ochii în jur, umplându-mi plămânii cu aerul Parisului. Am lăsat noua mea viață să-mi pătrundă sufletul și am zâmbit cu poftă. Eram la Paris!

Privirea mea se hrănea în acea dimineață frumoasă cu un curcubeu de culori dar și acoperișuri de tablă cenușii, care străluceau la fel de tare ca soarele, luminând piața și mai tare. Cât de departe mă ducea privirea vedeam numai clădiri construite din piatră, decorate cu cornișe și ornamente cioplite. Ca și cum nobila piatră nu ar fi fost un atu suficient pentru aceste clădiri, albe ca zăpada, niște panouri publicitare, enorme, multicolore, le subliniau prezența în piață. Nu văzusem niciodată un panou publicitar. Am fost instantaneu uluită de mărimea și de numărul impresionant de afișe care laudau meritele unor produse despre care nici nu bănuiam că existau. Erau de toate, peste tot. Opulența, pământul promis. Iar eu eram acolo, în mijlocul lor. Terminasem cu grija dictaturii. Viața mea urma să fie plină de culori.

*

Tata strânge mâna mamei. Umflarea venelor îl trădează. Câteva fragmente din dimineața plecării lui din București îmi revin în memorie. Sora mea și cu mine credeam că pleacă la Paris pentru cinci zile, nu pentru totdeauna... Ce noroc am avut că așteptarea reântâlnirii a durat doar un an! În timp ce

noi eram la școală, mama s-a lepădat, treptat, de toate bunurile noastre. Am realizat asta doar în ultimele săptămâni, când a vândut și mobila, a căror sertare fuseseră golite. Numai paturile și mobilierul bucătăriei au părăsit casa după noi. Cum nu aveam prea multe, mama nu a făcut avere cu tranzacțiile ei rapide, în beneficiul celui mai rapid cumpărător. La urcarea în tren, portofelul ei conținea doar câteva sute de dolari americani și, după cum am spus, o valiza pentru toate trei la cerința tatei, care adăugase că vom găsi „tot ceea ce ne dorim” la Paris.

A părăsii absolut tot într-o dimineață nu este ușor, chiar dacă, făcând acest lucru, păraseam o dictatură feroce. Călătoria cu trenul ne-a permis să credem în renașterea noastră și, credeți-mă, nu există nici un superlativ suficient de puternic pentru a exprima cât de nerăbdătoare eram să începem o nouă viață împreună cu șeful familiei noastre.

Petrecusem toată clasa a noua legănată de perspectiva de al revedea pe tata, care ne așteapta *acolo*. Îmi imaginasem de sute de ori cum soseam în orașul mitic, care de azi devenea orașul *meu*. Nu pun la socoteală cele două zile de tren. Patruzeci și opt de ore sunt o eternitate atunci când călătorești strâmtorat într-un vagon de clasa a doua, într-o stare de spirit insolită, imposibilă. Eram împărțită între tema de dezrădăcinare și perspectiva de a începe o viață liberă în cel mai frumos oraș din lume, alături de tata. Frica de necunoscut, durerea violentă provocată de adio-urile familiei, prietenilor, obiceiurilor și chiar vieții mele, se amestecau continuu cu visurile pariziene și planurile de al ajuta pe tata să-și facă lecțiile de franceză, pentru că îi era încă greu să se descurce în limba lui Molière. Dacă tatăl mamei mele fusese moșier, cu mijloace suficiente pentru a-și înscrie fiica unică la Școala franceză din București, până când comuniștii i-au

confiscat pământul și banii, *pentru binele națiunii*, tatăl lui tata nu. Așadar, tata a studiat limba rusă și limba engleză, la o școală de stat. Astfel, când a ajuns la Paris, singurul cuvânt pe care îl înțelegea era *oui*, adică «da». Și, în așteptarea sosirii noastre, el s-a înscris la un curs de limba franceză oferit de un organism denumit *Alliance française*.

Oh là là! A spune că nu eram deloc pregătită pentru această schimb de roluri este un eufemism. Eu, să învăț ceva pe tatăl meu, inginerul care știa totul? Mai ales franceză? *Imposibil!* Moana, care tocmai terminase cu brio clasa a zecea, da, era bine pregătită în franceză, cu siguranță. Eu, aproape deloc ... Începusem să învăț această limbă în clasa a cincea, ca și ea, dar eu nu reacționez bine la constrângeri și nu îmi plăcea să învăț. Franceza era pe lista mea neagră. Confundam *cheveux* adică «părul» și *chevaux* adică «caii», recitam pe drumul spre școală *mon ton son* adică «al meu, al tău, al lui», sau alte reguli gramaticale pe care nu prea le puteam asimila, apoi bombăneam. Pe cât îmi plăcea engleza, pe care o începusem chiar în clasa întâia, pe atât consideram franceza complicată. Pe cât profesoara ne învăța că francezul spune «noi ne», pe atât eu gândeam «nu nu». Chiuleam, amânam, uitam să învăț și, desigur, rezultatele mele erau mediocre. După plecarea surpriză a tatălui meu, i-am promis mamei că învăț. Pe de altă parte, cum prietenul meu Marc aștepta de opt ani să se ducă la tatăl lui, fugit în Germania, nu mă simțeam grăbită de timp. Mama, da. Așadar, cum specialitatea ei era anticiparea evenimentelor, în cazul în care urma să putem pleca repede, ne-a forțat, pe Moana și pe mine, să luăm două ore de meditație pe săptămână cu o profesoară de franceză ieșită la pensie.

Doamna R. purta haine și pantofi de pe vremea lui

Pazvante, ceea ce nu-i putea da nici cea mai mică scânteie de cochetărie și nici cel mai mic aer de pariziancă. Rujul dânzei, prea roșu pentru vârsta care o avea, era imprimat în pliurile formate de ridurile din jurul gurii, dinții îi erau îngălbeniți de ani și de tutun. Nici spatele cocoșat, privirea neagră sau părul cenușiu, tăiat la nivelul gâtului, nu o făceau mai simpatcă. În timp ce ne transmitea cunoștințele dânzei în penumbra bibliotecii noastre, mie îmi rămânea privirea uneori pe puful format deasupra buzei ei superioare, alteori pe amprenta lăsată de dinții ei în interiorul buzei inferioare. Pe scurt, nu eram atentă la conjugări ... Când reveneam nu știu cum la realitate, mă concentram, puțin. Era suficient ca privirea mea să cadă asupra clișeelelor alb-negru care ne ilustrau cartea, pentru ca imaginația mea să fugă de atmosfera studioasă în care Moana și profesoara noastră se scufundaseră.

Printre fotografiile care mi-au furat seriozitatea, cea mai asiduă era cea a copertii din spate, pentru că Madame R. ne asculta cu vechea metodă, cu cartea închisă. Poza arăta o construcție maiestuoasă între două punți iar mai jos, o legendă preciza „*île Saint Louis*“. De îndată ce Doamna R. închidea cartea pentru a asculta pe Moana, în loc să ascult și eu, preferam să mă pierd în acea imagine. Visam să merg acolo, de îndată ce aveam să ajung la Paris. Când această certitudine mă calma, mă concentram din nou la lecție. Datorită povestirilor spuse de Nela, bunica mea paternă, care vizitase deja Parisul, îmi imaginam că voi cunoaște repede întregul oraș, ca și ea. Îmi doream cu ardoare să bat străzile, să-i respir viața de zi cu zi. În timp ce sora mea visa să vadă Luvrul și alte monumente evocate în manualul nostru de limba franceză, eu voiam să văd insula mea Saint-Louis, Fouquet și Champs-Élysées, locurile pe care Nela mi le descrisese cu pasiune în copilărie. Ascultam poveștile Nelei cu o atenție

⁴ Expresie franceză care exprimă uimirea, cum ar venii „Of, Doamne”.